

Dataosuuskunnan liiketoimintamalli herätti aktiivista ajatuksenvaihtoa

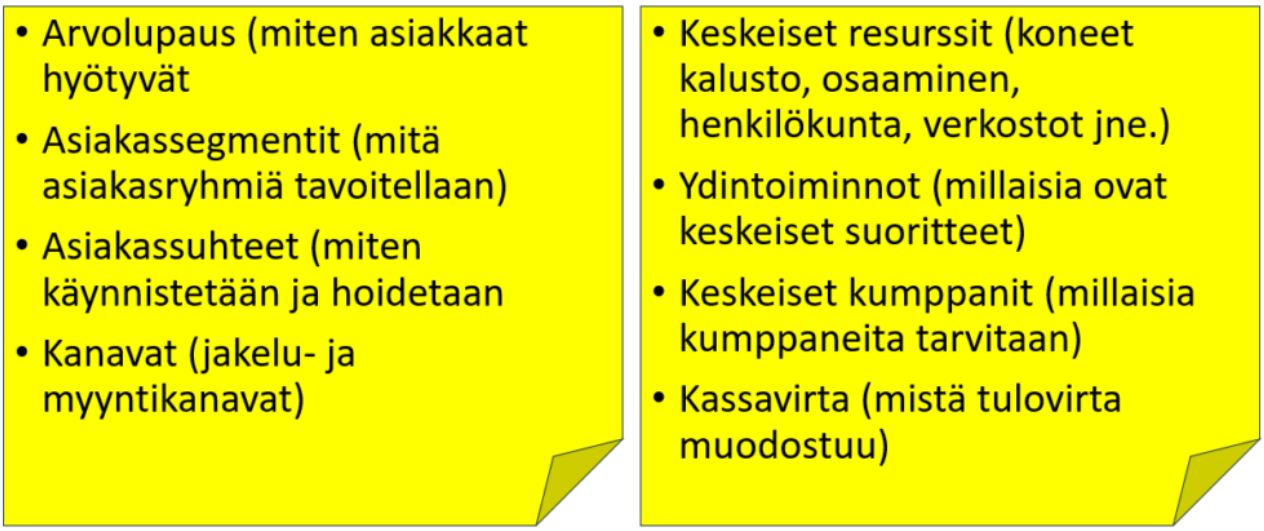
15.12.2023

Dataosuuskunta-hanke järjesti 31.10. webinaarin *Mikä on dataosuuskunta ja miten sillä tehdään uutta liiketoimintaa?*, jossa PI-johtamiskoulun toimitusjohtaja Pauli Keränen koulutti yleisöä liiketoimintakanvaksen käyttöön dataosuuskuntatoiminnan näkökulmasta. Aihe on sikäli uusi, ettei Suomessa ole vielä yhtään tällaista osuuskuntaa ja ulkomaillakaan sellaisia ei ole kuin kourallinen, jotka mahtuvat tähän liiketoimintamuottiin. Datatalous ja -kaupankäynti on suurelle yleisölle vielä tuntematon aihe, eivätkä maatalousyrittäjätkään ole tästä poikkeus. Ensimmäisiä pilottihankkeitakin on vasta menossa maatalouspuolella, mutta syksyllä saatiin hyviä uutisia, kun mm. Centria sai Datatalouskasvattamo-hankkeeseen rahoituksen. Hankkeella pyritään luomaan maataloussektorin datataloutta edistävä kansallinen osaamiskeskittymä. Webinaarin tavoitteena oli herätellä yleisöä, ja erityisesti viljelijöitä, liiketoiminnan suunnitteluun ja pohtimaan erilaisia vaihtoehtoja dataosuuskunnan liiketoimintamalliksi.

Keränen kertoi webinaarin alkuun, mikä osuuskunta on pääpiirteissään ja miten osuuskunta eroaa muista yhtiömuodoista. Osakeyhtiöstä osuuskunta eroaa siinä, että se pyrkii pääasiassa tuottamaan palveluita jäsenilleen, toisin kuin osakeyhtiö, joka pyrkii tuottamaan voittoa omistajilleen. Osuuskunnalla on suhteellisen vapaa sääntöjen muotoilu, joten toiminnan voi aika hyvin sovittaa sen mukaan, mikä jäsenille sopii parhaiten. Osuuskuntalain pakottavat säädökset koskevat lähinnä jäsenten suojaamista, esim. konkurssitapauksessa. Dataosuuskunnan ja dataliiketoiminnan kannalta haasteita tuo datan ja tiedon määrittely. Tietoa ei voi omistaa niin kuin omistaminen nykyisin jäsennetään. Tästä tulee erinäisiä ristiriitatilanteita, esimerkiksi jos data sisältyy aineettomaan oikeuteen. Dataa voidaan kuitenkin sopimuksin hallita.

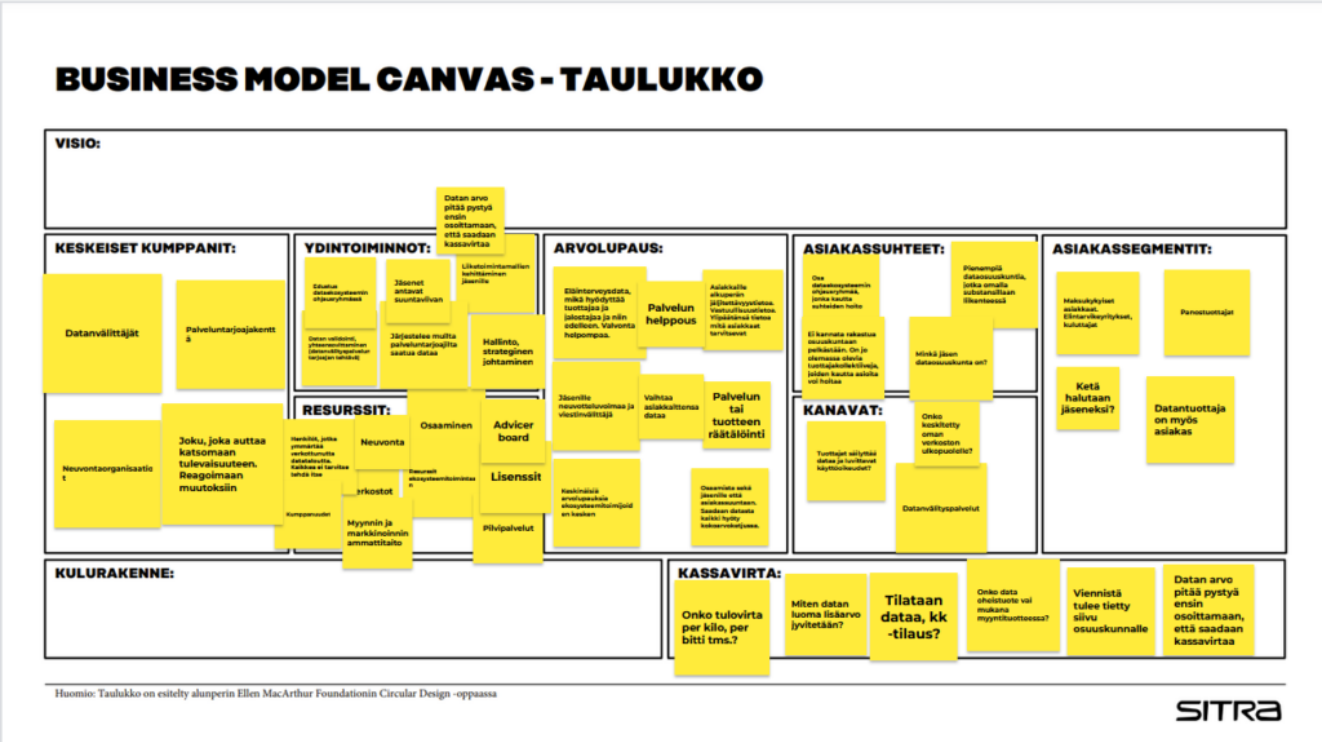
Datan tuottaminen on helppoa. Sitä voi tehdä kuka tahansa. Kerääminen, koostaminen, jalostaminen ja myyminen vaativat resursseja, missä osuuskunta voi tulla mukaan yksittäisten jäsenten avuksi.

Lähtökohtaisesti datan tuottajan pitää luopua datan omistajuudesta, jolloin luovutetusta datasta annetaan korvaus. Toisaalta on jo olemassa järjestelmiä, joissa datan omistajan ei tarvitse kuin luvittaa datan käyttö kolmansille osapuolille, ja datan omistajuutta ei tarvitse luovuttaa. Kuviot eivät ole vielä lähelläkään selviä, eikä käytännön kokemuksia vielä ole kuin pilottikokeilujen osalta. EU:lta on tulossa tähän sääntelyä datasäädöksen muodossa, mutta sekin on vielä valmisteluvaiheessa.

Kuva 1. Liiketoimintakanvaksen eri osa-alueet. Kuva: Jussi Ylinen.

Webinaarin pääaihe, eli liiketoimintakanvaksen ja dataosuuskunnan liiketoimintamallin luonnostelu saivat osakseen aktiivista keskustelua ja ajatuksenvaihtoa. Keränen esitteli liiketoimintakanvaksen osa-alueet lyhyesti aina yksi kerrallaan (kuva 1), jonka jälkeen kuuntelijat saivat heittää ehdotuksia aina kyseiseen osa-alueeseen. Aiheet herättivät kiitettävän aktiivista keskustelua ja ajatuksenvaihtoa, mutta kävi selväksi, että datatalousaiheesta ei ole suurella yleisöllä vielä kunnollista kosketuspintaa ja se koetaan vielä vieraaksi. Dataosuuskunnan liiketoimintamallin ajatus myös vaihtelee sen mukaan, kuka taho sitä pohdiskelee. Keskustelun lopputuloksena saatiin täytetty liiketoimintakanvas (kuva 2), josta käy hyvin ilmi, miten monenlaista asiaa liiketoimintamallin suunnittelussa pitää ottaa huomioon.

Kuva 2. Dataosuuskunnan liiketoimintaluonnos liiketoimintakanvaksella. Kuva: Jussi Ylinen.

Tilaisuuden tallenne on saatavilla Luonnonvarakeskuksen ja Seinäjoen Ammattikorkeakoulun Youtube-kanavilla.

Dataosuuskunta-hanke järjestää seuraavan webinaarin 18.12., jolloin aiheena on keskeiset päätökset dataosuuskunnan perustamisessa. Webinaariin voi ilmoittautua tästä linkistä. Lisätietoa webinaarista löydät täältä, ja hankkeesta Luonnonvarakeskuksen ja Seinäjoen Ammattikorkeakoulun projektisivuilta.

Jussi Ylinen
Projektipäällikkö
SeAMK

Kirjoittaja toimii projektipäällikkönä Dataosuuskunta-hankkeessa ja toimii myös kasvinviljelijänä.

Luke LUONNONVARAKESKUS

SeAMK SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES